

9.1 Aard van de toets

Uit onderzoek blijkt dat er twee vaardigheden zijn die van groot belang zijn voor het leren lezen in groep 3, namelijk het fonologisch bewustzijn, in de vorm van fonemische analyse en synthese, en benoemsnelheid. Deze vaardigheden hangen nauw samen met de woordherkenning zoals die in groep 3 op verschillende momenten wordt gemeten. Een sterke samenhang betekent dat de twee genoemde vaardigheden goede voorspellers zijn van woordherkenning. Kinderen die in groep 2 zwak zijn in deze vaardigheden, zullen waarschijnlijk ook zwak zijn in woordherkenning in groep 3, tenzij er bijtijds hulp wordt geboden.

De snelheid waarmee bekende informatie uit het geheugen wordt opgehaald en benoemd, wordt met de term benoemsnelheid aangeduid (naming speed of rapid naming). Benoemsnelheid wordt bij kinderen en volwassenen meestal gemeten door vijftig items in de vorm van letters, cijfers, kleuren of plaatjes in willekeurige volgorde aan te bieden en te vragen om die zo snel mogelijk te benoemen. Uit longitudinaal onderzoek blijkt dat het snel benoemen van bekende visuele symbolen een sterk verband vertoont met de snelheid van woordherkenning zoals die in groep 3 en hoger wordt onderwezen en gemeten. Dit geldt vooral voor het snel benoemen van cijfers en letters. Dat zijn de beste voorspellers voor het snel herkennen van woorden. Dit betekent dat met toetsen die in groep 2 de benoemsnelheid van cijfers en letters meten, goed voorspeld kan worden wat kinderen in bijvoorbeeld oktober- november, januari en mei van groep 3 presteren op het gebied van woordherkenning. Met deze toetsen kunnen niet alleen de toekomstige zwakke lezers worden opgespoord, maar zeer waarschijnlijk ook dyslectische kinderen. Als de leerkracht in april van groep 2 weet welke kinderen leesproblemen dreigen te krijgen, kan hij of zij in overleg met de leerkracht van groep 3 extra aandacht aan deze kinderen geven en gerichte hulp bieden. Dit geldt uiteraard ook voor de leerkracht in groep 3.

De toets Benoemsnelheid Cijfers en Letters bestaat uit twee delen: Benoemsnelheid Cijfers en Benoemsnelheid Letters. Deze delen worden achter elkaar afgenomen.

Het deel Benoemsnelheid Cijfers bestaat uit veertig opdrachten of items, waarbij de cijfers 1, 2, 3, 4 en 5 in willekeurige volgorde worden aangeboden. Op een blad van vier kolommen met elk tien items worden de cijfers gepresenteerd. Het is de bedoeling dat een kind deze cijfers zo snel mogelijk benoemt. De leerkracht noteert de tijd die een kind nodig heeft voor het benoemen van deze items. Een belangrijke voorwaarde voor de afname van dit deel is de bekendheid van de kinderen met de vijf genoemde cijfers. Uit onderzoek weten we dat bijna alle kinderen in april-mei van groep 2 de betreffende cijfers kennen. Slechts 2 procent van de kinderen kent één of meer cijfers niet. Het is verstandig om enkele weken voor de afname te controleren of alle kinderen de betreffende cijfers kennen. Als dat niet het geval is, moeten deze cijfers in die weken worden geoefend en geleerd.

Het deel Benoemsnelheid Letters bestaat eveneens uit veertig opdrachten of items, waarbij de letters 's', 'o', 'm', 'p' en 'k' in willekeurige volgorde worden aangeboden. Op een blad van vier kolommen met elk tien items worden de letters gepresenteerd. Het is de bedoeling dat een kind de betreffende letters zo snel mogelijk benoemt. Dat kan zowel fonetisch (/k/ of 'ku') als alfabetisch ('kaa'). De leerkracht noteert de tijd die een kind nodig heeft voor het benoemen van deze items. Een belangrijke voorwaarde voor de afname van dit deel is ook hier de bekendheid van de kinderen met de vijf genoemde letters. Deze letters maken deel uit van de acht letters

van de Letterkennistoets 1 die in oktober is afgenomen. Uit onderzoek weten we dat een relatief groot aantal kinderen in april van groep 2 nog niet alle vijf letters kent. In totaal gaat het om 38.5 procent. Het is daarom erg verstandig om enkele weken voor de afname te controleren welke kinderen welke letters nog niet kennen. De leerkracht dient in die weken de letters die nog niet bekend zijn vaak aan de orde te stellen en te oefenen. Een goed middel hiervoor is de letter- of ABC-muur. U kunt ook de letters visueel en auditief koppelen aan plaatjes en daarna de letters nog eens opschrijven. Bijvoorbeeld: voor 's' een slang (vorm s en het geluid 'sis'); voor 'o' een open mond (mond in de vorm van een 'o' en het geluid 'o' dat uit de mond komt); 'm' als ijs (ijs in de vorm van een 'm' op een ijsje en 'mmm!' als geluid); 'k' als klapstoeltje (vorm van een klapstoel en het geluid 'klap').

De toets Benoemsnelheid Cijfers en Letters bestaat uit deze handleiding, een oefenkaart, een blad met cijfers en een blad met letters, twee afdekkaarten en een scoringsformulier. De toets wordt in april van groep 2 en in oktober van groep 3 afgenomen. Zoals boven vermeld moeten de kinderen de betreffende cijfers en letters goed kennen. Ze moeten ze met andere woorden vlot kunnen benoemen.

9.2 Aanwijzingen voor de afname

Hieronder staan enkele algemene en een aantal specifieke aanwijzingen voor de afname van de toets. De specifieke aanwijzingen hebben betrekking op de voorbereiding en afname van de toets.

9.2.1 Algemene aanwijzingen

- Bestudeer deze handleiding en aanwijzingen voor de afname van de toets. Bekijk van tevoren de materialen die bij deze toets horen.
- *Enkele weken voor de toetsafname zorgt u er voor dat alle kinderen van groep 2 de cijfers 1 tot en met 5 en de letters 's', 'o', 'm', 'p' en 'k' goed kennen.*
- Neem de toets individueel af in een ruimte die niet gehorig is en goed verlicht.
- Neem de toets bij voorkeur 's ochtends af, want dan is de concentratie van de kinderen het grootst.
- De twee delen van de toets worden na elkaar afgenomen. Er is een korte pauze van enkele minuten tussen de afname van het deel Benoemsnelheid Cijfers en het deel Benoemsnelheid Letters.
- Aan de afname van het deel Benoemsnelheid Cijfers gaat een instructie met een oefenkaart van enkele minuten vooraf. De instructie voor het deel Benoemsnelheid Letters is korter. Volg de instructies (zie de Specifieke aanwijzingen) nauwkeurig. Let er op dat het kind u begrijpt. Herhaal uw uitleg zo nodig in iets andere woorden.
- Na de instructie voor elk deel maakt het kind de items zelfstandig. U helpt het kind dan niet meer. De afnametijd bedraagt inclusief de pauzes ongeveer tien minuten. Geef een kind meer tijd als dat nodig is.

- Zorg dat bij het begin van de toetsafname de volgende zaken gereed liggen:
 - deze handleiding,
 - een oefenkaart met plaatjes,
 - een blad met cijfers (50),
 - een blad met letters (50),
 - twee afdekkaarten,
 - een scoringsformulier,
 - een stopwatch,
 - een pen of potlood.
- Zorg dat het kind zich op zijn gemak voelt. Het heeft geen zin om de toets af te nemen bij kinderen die te gespannen zijn.
- Uit onderzoek is gebleken dat enkele kinderen veel moeite met deze toets hebben. Als u merkt dat dit bij een kind het geval is, kunt u de toetsafname beter stoppen. Vermeld dat wel op de scoringsformulieren.

9.2.2 Specifieke aanwijzingen

In deze paragraaf leest u hoe u een kind op de beide delen voorbereidt en de oefenkaart met hem of haar doorneemt. Bovendien leest u hoe u de toets het beste kunt afnemen. Paragraaf 9.2.2 hebt u tijdens de instructie en afname voor u liggen. Zoals eerder vermeld, neemt u de beide delen van de toets direct na elkaar af met een pauze van enkele minuten.

Instructie oefenkaart

- De instructie voor de oefenkaart is voor de afname in april groep 2 hetzelfde als in oktober groep 3.
- Het kind gaat links van u zitten zodat u met uw rechterhand kunt schrijven. Als u linkshandig bent, gaat het kind rechts van u zitten.
- Stel met een kort praatje het kind op zijn gemak en noteer de voor- en achternaam op het scoringsformulier van de toets. Schrijf ook de datum op.
- Laat de oefenkaart 'Dierenplaatjes' zien en leg de eerste afdekkaart op de eerste vier kolommen, zodat alleen de vijfde kolom (het achterste stuk) zichtbaar is. Zeg tegen het kind: "Hier zie je een rij met dieren. Lees die dieren eens op van boven (aanwijzen) naar beneden (aanwijzen). Als je een plaatje niet weet, zeg ik het voor." Het kind benoemt vervolgens de plaatjes van de vijfde kolom van boven naar beneden.
- Leg de tweede afdekkaart (een mal) nu zo dat alleen de eerste twee kolommen zichtbaar zijn. Zeg daarna tegen het kind: "Je leest nu van boven naar beneden (aanwijzen bij de eerste kolom), ben je beneden dan spring je meteen weer naar boven (aanwijzen van de eerste kolom onderaan naar de tweede kolom bovenaan) en leest weer van boven naar beneden (aanwijzen)." Vraag aan het kind wat het gaat doen. Als het kind de taak niet goed uitlegt, herhaalt u de instructie nog een keer. Het kind benoemt vervolgens de plaatjes van de eerste en tweede kolom.

- Leg nu de afdekkaart op zo'n manier dat alleen de derde en vierde kolom zichtbaar zijn. Zeg vervolgens tegen het kind: "Nu moet jij de plaatjes zo vlug mogelijk lezen. Als ik zeg "Begin", begin je meteen hier. Probeer maar eens." Als het kind dit goed doet, heeft het de opdracht begrepen en kunt u beginnen met de eigenlijke afname van de toets. Wordt de opdracht niet goed uitgevoerd, dan doet u die nog een keer voor. Let er op dat het kind meteen begint. Dus niet enige tijd wachten. Oefen zo nodig nog een keer. Opmerking: het beginnen na het woord 'begin' is belangrijk. Anders verliest het kind al snel enkele seconden.

Instructie Benoemsnelheid Cijfers

- De instructie voor het deel Benoemsnelheid Cijfers is in april van groep 2 hetzelfde als in oktober van groep 3.
- Laat het blad met cijfers zien en zeg tegen het kind: "Hier heb ik een blad met cijfers. Jij moet direct die cijfers zo snel mogelijk oplezen, zonder fouten. Lees de cijfers van boven naar beneden (de pijl aanwijzen en een verticale beweging maken). Als je beneden bent, moet je meteen weer naar boven (aanwijzen van de eerste kolom onderaan naar de tweede kolom bovenaan)." Bedek vervolgens de eerste vier kolommen en zeg: "We gaan eerst oefenen met het achterste stuk. Als je een cijfer even niet kunt noemen, zeg ik het voor." Als het kind klaar is met de oefening, bedekt u met de afdekkaart de laatste drie kolommen.

Afname Benoemsnelheid Cijfers

1. Zeg vervolgens: "Nu gaan we het zo snel mogelijk doen. Als ik zeg "Begin", begin je hier (het begin van de eerste kolom aanwijzen) en ga je helemaal naar het eind (het einde van de tweede kolom aanwijzen). Ik neem met de stopwatch op hoe lang je er over doet. Als ik zeg "Begin", begin je meteen hier. "Begin"" Druk de stopwatch meteen na 'begin' in. Als een kind een cijfer niet kan benoemen, zegt u dat na precies vijf seconden voor en vraagt u het kind om verder te gaan. Op het einde van de tweede kolom noteert u de tijd op het scoringsformulier.
2. Bedek nu de eerste twee kolommen en de laatste kolom met de tweede afdekkaart (een mal). Alleen de derde en vierde kolom zijn zichtbaar. Zeg tegen het kind: "Jij leest weer zo snel mogelijk de cijfers. Je begint hier (het begin van de derde kolom aanwijzen) en dan weer helemaal naar het eind (het einde van de vierde kolom aanwijzen). Als ik zeg "Begin", begin je hier. "Begin"" Druk de stopwatch in meteen na 'begin'. Als een kind een cijfer niet kan benoemen, zegt u dat na precies vijf seconden voor en vraagt u het kind om verder te gaan. Op het einde van de vierde kolom noteert u de tijd voor de tweede twintig items op het scoringsformulier en telt de tijden later op.
3. Pauzeer enkele minuten. Vraag het kind wat het leukste op school is.

Instructie Benoemsnelheid Letters

- De instructie voor het deel Benoemsnelheid Letters is in april van groep 2 hetzelfde als in oktober van groep 3.
- Laat het blad met letters zien en zeg tegen het kind: "Hier heb ik een blad met letters. Die ken jij allemaal. Je moet zo dadelijk die letters zo snel mogelijk oplezen, zonder fouten. Lees de letters van boven naar beneden (de pijl aanwijzen en een verticale beweging maken). Als je

beneden bent, moet je meteen weer naar boven (aanwijzen van de eerste kolom onderaan naar de tweede kolom bovenaan)." Bedek vervolgens de eerste vier kolommen en zeg: "We gaan eerst oefenen met het achterste stuk. Als je een letter even niet kunt noemen, zeg ik die voor". Accepteer elke vorm van letterbenoeming: alfabetisch ('es', 'oo', 'em') is goed, evenals fonetisch (/s/, /oo/, /m/). Als het kind klaar is met de oefening, bedekt u met de afdekkaart de laatste drie kolommen.

Afname Benoemsnelheid Letters

1. Zeg vervolgens: "Nu gaan we het zo snel mogelijk doen. Als ik zeg "Begin", begin je hier (het begin van de eerste kolom aanwijzen) en ga je helemaal naar het eind (einde van de tweede kolom aanwijzen). Ik neem met de stopwatch op hoe lang je er over doet. Let goed op. "Begin"" Druk de stopwatch in meteen na 'begin'. Als een kind een letter niet kan benoemen, zegt u die na precies vijf seconden voor en vraagt u het kind om verder te gaan. Aan het einde van de tweede kolom noteert u de tijd op het scoringsformulier.
2. Bedek nu de eerste twee kolommen en de laatste kolom met de tweede afdekkaart (een mal). Alleen de derde en vierde kolom zijn zichtbaar. Zeg tegen het kind: "Jij leest weer zo snel mogelijk de letters. Je begint hier (het begin van de derde kolom aanwijzen) en dan weer helemaal naar het eind (het einde van de vierde kolom aanwijzen). Als ik zeg "Begin", begin je hier. "Begin"" Druk de stopwatch in meteen na 'begin'. Als een kind een letter niet kan benoemen, zegt u die na precies vijf seconden voor en vraagt u het kind om verder te gaan. Aan het einde van de vierde kolom noteert u de tijd op het scoringsformulier.

9.3 Bepalen van de uitslag

De uitslag of score van een kind op het deel Benoemsnelheid Cijfers is de tijd die het kind nodig heeft om de vier kolommen met cijfers te benoemen. U noteert op het eind van de tweede en vierde kolom het aantal seconden. U telt vervolgens beide tijden op. Het totaal aantal seconden over de vier kolommen vormt de score op het deel. Dezelfde methode past u toe bij de vaststelling van de score op het deel Benoemsnelheid Letters. Op het scoringsformulier noteert u de uitslagen en de bereikte niveaus (zie hieronder) op beide delen.

9.4 Vaststellen van het niveau

Zoals eerder vermeld kan de toets in april van groep 2 en in oktober van groep 3 worden afgenomen. Uit het normeringsonderzoek blijkt dat de kinderen van groep 2 in april gemiddeld 42.67 seconden over het deel Benoemsnelheid Cijfers doen. Wat betreft het deel Benoemsnelheid Letters behalen de kinderen van groep 2 in april gemiddeld een score van 47.26 seconden. Verder komt uit het onderzoek naar voren dat op elk van de delen de scores van de kinderen van april zeer nauw met elkaar samenhangen. Tot slot blijkt dat de beide delen van de toets betrouwbaar zijn. Men kan er met andere woorden staat op maken.

Wat betreft het vaststellen van het niveau van de kinderen kunt u uit drie verschillende schalen en tabellen kiezen. De eerste schaal is de oude Cito-schaal die de uitslagen van de kinderen in vijf niveaus verdeelt: A, B, C, D en E. Niveau A, B, en C bevatten de scores van de kinderen die respectievelijk goed (25 procent), ruim voldoende (25 procent) en matig (25 procent) presteren.

Niveau D (15 procent) en E (10 procent) bevatten de scores van de kinderen die zwak tot zeer zwak scoren. De tweede schaal is de nieuwe Cito-schaal die de uitslagen van de kinderen in vijf niveaus van elk 20 procent verdeelt, namelijk I, II, III, IV en V. De betreffende niveaus kunnen worden aangeduid als respectievelijk goed, ruim voldoende, voldoende, matig en zwak. De derde schaal is de zeven puntsschaal met zeven niveaus. Niveau 1, 2 en 3 bevatten de scores van de kinderen die respectievelijk zeer zwak (11 procent), zwak (12 procent) en matig (17 procent) op de toets scoren. Niveau 4 (20 procent) bevat de scores van de kinderen die een gemiddelde prestatie leveren (voldoende). Niveau 5, 6 en 7 bevatten de scores van de kinderen die respectievelijk ruim voldoende (17 procent), goed (12 procent) en zeer goed (11 procent) presteren. Deze drie schalen hebben elk hun sterke en zwakke kanten. Het voordeel van de oude Cito-schaal is de eenvoud van de indeling en de bekendheid in het onderwijs via het leerlingvolgsysteem. Een nadeel is dat deze schaal wel onderscheid maakt tussen de kinderen die zwak scoren (niveau D en E), maar niet tussen de leerlingen die een goede prestatie leveren (niveau A). Een ander zwak punt is dat de verdeling in 25 procent nogal grof is. De nieuwe Cito-schaal heeft opnieuw als voordeel de eenvoud van de indeling, terwijl het percentage voor elk niveau hetzelfde blijft. Een ander voordeel is dat niveau III precies het gemiddelde aanwijst. Een nadeel is dat het hoogste (I) en het laagste niveau (V) niet verder worden uitgesplitst. Zo wil een remedial teacher of interne begeleider graag weten welke kinderen heel zwak (of heel goed) presteren. De zeven puntsschaal komt aan die wens tegemoet door de scores van de zwakke kinderen verder uit te splitsen in niveau 1 (11 procent) en niveau 2 (12 procent). Hetzelfde gebeurt voor de kinderen die een goede prestatie leveren (niveau 6 en 7 met respectievelijk 12 procent en 11 procent van de kinderen). Een ander voordeel van de zeven puntsschaal is dat niveau 4 (20 procent) precies het gemiddelde aanwijst. We presenteren voor elke schaal een normtabel presenteren met daarin de niveaus, de scores in aantal goed en de grootte van de groep. U kunt dan in overleg met uw collega's en interne begeleider die schaal en tabel kiezen die uw voorkeur heeft.

Nadat u de uitslag van de kinderen van uw groep hebt bepaald, neemt u de normtabel van uw keuze voor april van groep 2 of voor oktober van groep 3 voor u. We geven twee voorbeelden. Het eerste voorbeeld heeft betrekking op Tabel 9.1 met de oude Cito-schaal. U ziet drie kolommen met het niveau, de score in aantal goed en de grootte van de groep in vijf rijen verdeeld. Een van uw kinderen heeft in april van groep 2 een uitslag of score van ~~45~~³⁷ behaald op het deel Benoemsnelheid Cijfers. U zoekt nu in Tabel 9.1 de score ~~45~~³⁷ op. Uit deze tabel blijkt dat deze score correspondeert met niveau D op de oude Cito-schaal. U weet nu dat dit kind een prestatie heeft geleverd waar ten minste 10 procent van de kinderen uit de normgroep (de kinderen die de toets eerder hebben gemaakt) onder blijft, terwijl minstens 75 procent van de jaargroepgenoten deze prestatie overtreft. Niveau D geeft dus een zwakke prestatie aan, een prestatie die er op wijst dat het betreffende kind extra hulp in benoemsnelheid nodig heeft. Het tweede voorbeeld heeft betrekking op Tabel 9.6 met de zeven puntsschaal. Een van uw kinderen heeft in april van groep 2 een score van 47 behaald op het deel Benoemsnelheid Letters. Uit deze tabel blijkt dat deze score correspondeert met niveau 4 op de zeven puntsschaal. U weet nu dat dit kind een prestatie heeft geleverd waar ten minste 40 procent van de kinderen uit de normgroep onder blijft, terwijl minstens 40 procent van de jaargroepgenoten deze prestatie overtreft. Niveau 4 geeft dus een gemiddelde prestatie, een prestatie die gemiddeld door de kinderen van de normgroep werd geleverd.

Het is verstandig om voor benoemsnelheid niet alleen het niveau van de individuele kinderen vast te stellen, maar ook het niveau van de groep als geheel. U kunt dan het beste nog een kolom aan de tabel van uw keuze toevoegen met als titel 'Aantal leerlingen en percentage'. Bij elk niveau noteert u het aantal leerlingen evenals het percentage. Als u Tabel 9.6 voor de individuele kinderen hebt gebruikt en het aantal en percentage van de kinderen bij elk niveau hebt ingevuld, dan kunt u de percentages van de normgroep (derde kolom) vergelijken met de percentages van uw eigen groep (vierde kolom). Als bijvoorbeeld blijkt dat 20 procent van de kinderen van uw groep in niveau 1 terecht komt en 20 procent in niveau 2, dan is er iets aan de hand met de ontwikkeling van de benoemsnelheid (in dit geval letters) van de kinderen en waarschijnlijk ook met de stimulering van deze vaardigheid. U moet dan meer tijd besteden aan de ontwikkeling van benoemsnelheid door vaker hetzelfde verhaal in een steeds hoger tempo voor te lezen of zinnen en woorden steeds sneller voor te lezen en te laten nazeggen. Waarschijnlijk moet u ook meer instructie, oefening en herhaling geven in het snel ophalen en benoemen van informatie uit het geheugen. Uiteindelijk kunt u voor uzelf en in overleg met uw collega's en interne begeleider het beste nagaan hoe u de benoemsnelheid kunt stimuleren. Het is te verwachten dat er in de komende jaren (computer)programma's op de markt verschijnen die u hierbij kunnen helpen. Voor meer informatie verwijzen we u naar paragraaf 9.5.

Bij toepassing van de normtabellen dient u rekening te houden met de grootte van de fout die u gemiddeld bij een meting met welke toets dan ook kunt verwachten (de standaardmeetfout). Als u deze standaardmeetfout meeneemt, voorkomt u dat u te veel betekenis hecht aan kleine verschillen tussen de scores van individuele kinderen. De standaardmeetfout van het deel Benoemsnelheid Cijfers en het deel Benoemsnelheid Letters bedraagt in april van groep 2 respectievelijk 4.59 en 5.17.

Een voorbeeld: een kind uit uw groep behaalt in april van groep 2 een score van 48 op het deel Benoemsnelheid Letters. U houdt er rekening mee dat in deze score mogelijk een meetfout ligt besloten. Deze fout bedraagt 5.17. Uitgaande van deze fout kunt u een schatting maken van de echte score, dat wil zeggen van de score die het kind behaald zou hebben als het deel van de toets volledig betrouwbaar was. Met een kans van twee op drie kunt u aannemen dat de echte score van het kind zal liggen tussen $48 - 5.17$ en $48 + 5.17$ ofwel tussen 43 en 53 (afgerond). Bij toepassing van de nieuwe Cito-schaal in Tabel 9.5 betekent dit dat het mogelijk is dat de prestatie van het kind niet tot niveau III behoort, maar tot niveau IV.

Hieronder vindt u de normtabellen voor de toets Benoemsnelheid Cijfers en Letters van april groep 2 volgens de drie besproken schalen. De normtabellen zijn gebaseerd op toetsafnames bij meer dan 425 kinderen in april van groep 2.

Tabel 9.1 Normen Benoemsnelheid Cijfers voor april groep 2 volgens de oude Cito-schaal. N=456

Niveau	Score in aantal goed	Grootte van de groep
A	12-29 18 - 34	25%
B	30-34 35 - 41	25%
C	35-41 41 - 51	25%
D	42-50 52 - 58	15%
E	51-60 59 - 90	10%

Tabel 9.2 Normen Benoemsnelheid Cijfers voor april groep 2 volgens de nieuwe Cito-schaal. N=456

Niveau	Score in aantal goed	Grootte van de groep
I	12-32	20%
II	33-38	20%
III	39-44	20%
IV	45-52	20%
V	53-90	20%

Tabel 9.3 Normen Benoemsnelheid Cijfers voor april groep 2 volgens de zeven puntsschaal. N=456

Niveau	Score in aantal goed	Grootte van de groep
1	58-90	11%
2	53-57	12%
3	45-52	17%
4	39-44	20%
5	34-38	17%
6	30-33	12%
7	12-29	11%

Tabel 9.4 Normen Benoemsnelheid Letters voor april groep 2 volgens de oude Cito-schaal. N=427

Niveau	Score in aantal goed	Grootte van de groep
A	15-30 19-36	25%
B	31-36 37-46	25%
C	37-46 47-56	25%
D	47-56 57-68	25%
E	57-100 69-100	25%

Tabel 9.5 Normen Benoemsnelheid Letters voor april groep 2 volgens de nieuwe Cito-schaal. N=427

Niveau	Score in aantal goed	Grootte van de groep
I	15-34	20%
II	35-41	20%
III	42-48	20%
IV	49-59	20%
V	60-100	20%

Tabel 9.6 Normen Benoemsnelheid Letters voor april groep 2 volgens de zeven puntsschaal. N=427

Niveau	Score in aantal goed	Grootte van de groep
1	68-100	11%
2	58-67	12%
3	49-57	17%
4	42-48	20%
5	36-41	17%
6	31-35	12%
7	15-30	11%

9.5 Praktische betekenis

Zoals eerder vermeld meet de toets Benoemsnelheid Cijfers en Letters de snelheid waarmee kinderen bekende informatie uit hun lange termijn geheugen kunnen ophalen en benoemen. Het snel ophalen en benoemen van informatie is niet alleen van belang bij het spreken en luisteren van kinderen. Uit onderzoek blijkt dat deze bekwaamheid ook een belangrijke rol speelt bij het snel leren herkennen van woorden in groep 3. Zoals bekend begint het snel leren herkennen van woorden al in oktober-november van groep 3, wanneer het spellend lezen in de vorm van de elementaire leeshandeling geleidelijk aan plaats maakt voor het snel herkennen van woorden. Bij de herfstsignalering kunnen al veel kinderen eenvoudige woorden die ze nog nooit gezien hebben vrij snel herkennen. Omdat de snelheid een belangrijke rol speelt bij het herkennen van woorden, bestaat er een sterk verband tussen toetsen die de benoemsnelheid meten en toetsen voor woordherkenning. De toets Benoemsnelheid Cijfers en Letters is dan ook van groot praktisch belang. Met deze toets kan de leerkracht van groep 2 en 3 die kinderen opsporen die bekende informatie niet snel uit hun geheugen ophalen en benoemen. Dat zijn de kinderen die in groep 3 grote kans lopen om problemen met het leren lezen te krijgen of in oktober van groep 3 al problemen hebben. De toets heeft dus een belangrijke voorspellende waarde en signaalfunctie. De toets attendeert leerkrachten er op om kinderen te helpen die informatie niet snel genoeg uit hun geheugen ophalen en benoemen.

Er zijn allerlei manieren om kinderen te stimuleren informatie sneller op te diepen en te benoemen. In het algemeen is het van belang om kinderen die van nature langzaam reageren op het taalaanbod van de leerkracht of van de kinderen in de groep, te stimuleren om tempo te maken. Een goede manier is het herhaaldelijk en in steeds sneller tempo voorlezen van dezelfde verhalen die op een aantal belangrijke of minder belangrijke punten van elkaar verschillen. De kinderen krijgen de opdracht deze verschillen zo snel mogelijk op te sporen. Op die manier worden ze geactiveerd om de aangeboden informatie steeds sneller te verwerken. Een andere manier is het steeds sneller voorlezen van losse zinnen die de kinderen in een steeds sneller tempo moeten nazeggen. Hetzelfde kan natuurlijk met losse woorden worden gedaan. Het zal duidelijk zijn dat de laatste twee oefeningen in een betekenisvolle context en het liefst in spelvorm moeten plaatsvinden. Uit onderzoek is overigens nog niet gebleken dat de bovengenoemde activiteiten effect hebben. Belangrijk is in ieder geval dat er gedurende een vrij lange tijd gericht en intensief aandacht aan het snel ophalen en benoemen van informatie wordt besteed. Als leerkrachten in de laatste maanden van groep 2 en in de eerste maanden van groep 3

systematisch aandacht aan deze vaardigheid besteden, kunnen ze in oktober van groep 3 met de toetsen voor benoemensnelheid en woordherkenning nagaan of hun inspanningen en die van de kinderen succes hebben gehad.

Raadpleeg voor meer informatie het boek *Alle kinderen vlot leren lezen. Alle kinderen vlot leren lezen, is elk kind vlot leren lezen. Wat daarvoor in groep 1-5 komt kijken* (Vernooy, 2004), het *Protocol leesproblemen en dyslexie* (Wentink & Verhoeven, 2003) van het Expertisecentrum Nederlands, het boek *Risicokleuters helpen lezen en spellen* (Smits, 2006), en het boek *Dyslectische kinderen leren lezen: individuele, groepsgewijze en klassikale werkvormen voor de behandeling van leesproblemen* (Smits & Braams, 2006).